

av Annika Lillemets m.fl. (MP)

Basinkomst

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta utreda hur ett system med basinkomst kan introduceras.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur ett försök med basinkomst kan utformas.

Bakgrund

Allt färre kan producera allt mer. Det är hög tid att börja dra politiska slutsatser av detta förhållande. En arbetslinje utan arbeten i tillräcklig mängd, hotar att urarta till disciplineringsinstrument. När, vid konstant befolkning, arbetsproduktiviteten i ett land växer snabbare än BNP så minskar med nödvändighet den tillgängliga lönearbetsvolymen. Just detta tillstånd kännetecknar flertalet av dagens industriländer. Den store 1900-talsekonomen John Maynard Keynes förutsåg denna utveckling och höll det för troligt att 15 timmars arbetsvecka skulle räcka för att hans barnbarn i början av det tjugoförsta århundradet skulle producera det samhälleligt nödvändiga arbetet.

Trots detta framhärdar regeringar av olika politisk färg, i att till varje pris och med konstlade medel, försöka hålla människor sysselsatta. Samtidigt förblir mycket viktigt ogjort när ingen arbetsgivare vill betala för att få det utfört och människor berövas så mycket tid och kraft.

Och genom mördande reklam underhålls en ekologiskt ohållbar konsumtionsbrasa, som påstås kunna råda bot på arbetslösheten men sällan gör det. Men ur grön synvinkel är det en möjlighet, inte ett problem, att det krävs färre arbetade timmar för att producera det som behövs i samhället.

Det är hög tid att pröva radikalt annorlunda lösningar. Fredspristagaren och den amerikanska medborgarrättsrörelsens portalfigur Martin Luther King, Jr:s analys av vad som krävs för att utrota fattigdomen en gång för alla är lika aktuell idag som när han skrev den. I sin sista bok *Where do we go from here; Chaos or community?*, från 1967, konstaterar han att det är mer effektivt att avskaffa fattigdomen själv än att försöka åtgärda dess följdproblem. Dr King hävdar att det mest effektiva sättet är det enklaste; att se till att människor får pengar att röra sig med genom att införa basinkomst (guaranteed income). Han underströk vidare vikten av att nivån på basinkomsten ska vara så hög att den går att leva på och inte blir en fattigdomsfälla. Han föreslog att den skulle kopplas till medianinkomsten och räknas upp i takt med att denna stiger.

Enligt Dr King uppskattade ekonomen John Kenneth Galbraith kostnaden för basinkomst till ”inte mycket mer än vi kommer att spendera nästa budgetår för att rädda frihet och demokrati och religionsfrihet så som de definieras av ’experter’ i Vietnam” (The Progressive, December 1966).

Även vi i Miljöpartiet anser att alla har rätt till grundläggande ekonomisk trygghet. Vår vision är att alla som saknar inkomst ska vara garanterade ett stöd som går att leva på, oavsett vilken inkomst man har haft tidigare och oavsett orsaken till att man saknar inkomst.

I omvärlden växer nu intresset för villkorslös basinkomst. EU-parlamentet uppmanade i en resolution 2010 medlemsländerna att pröva villkorslös basinkomst som ett sätt att bekämpa fattigdom och social utslagning. Detta motiverades bland annat med att den är icke-stigmatiserande och ett sätt att fånga upp dold fattigdom.

En villkorslös basinkomst är inte bara en vision utan har prövats i pilotprojekt i skilda tider och olika länder – från 1970-talets USA och Kanada till dagens Namibia och Indien. När denna ”omöjliga idé” prövas i praktiken visar det sig att människor är åtskilligt mer kreativa än vad de får möjlighet att visa i dagens ofta hårt disciplinerade och stressiga arbetsliv. De får istället, som i den fattiga namibiska byn Otjivero, där invånarna under två års tid fick en blygsam summa i handen varje månad, kraft att studera, starta företag och organisera sig demokratiskt. De unga kvinnorna i Otjivero fick reell makt att säga nej till de män som tidigare utnyttjat deras förtvivlade belägenhet för att köpa sex av dem. Basinkomsten fungerade bokstavligen livräddande, i ett land där uppåt 20 procent av invånarna är HIV-positiva.

Resultaten av projekten bekräftar det Dr King förutser i sin ovan nämnda bok; de positiva psykologiska effekterna av ekonomisk trygghet, hur kreativiteten kan öka och

hur individens värdighet kommer att ”blomstra” när människor har reell makt att styra sina liv.

Dr King avslutar sin plädering med en kraftfull uppmaning:

”The time has come for us to civilize ourselves by the total, direct and immediate abolition of poverty”. Det är hög tid att vi lyssnar till en av historiens viktigaste förkämpe för mänskliga rättigheter, att vi ”civiliserar oss genom totalt, direkt och omedelbart avskaffande av fattigdom”.

Mot bakgrund av detta föreslår vi att regeringen låter utreda hur ett system med basinkomst kan introduceras i Sverige. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Vi föreslår även att försök med basinkomst inleds i Sverige. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Stockholm den 4 oktober

2013

Annika Lillemets (MP)

Valter Mutz (MP)

Tina Ehn (MP)

Jan Lindholm (MP)